

Hur har Parisdeklarationen påverkat biståndsarbetet?

- En studie av millenniemålets utveckling i Moçambique och Sveriges nya biståndsstrategi

Abstract

Denna uppsats syftar till att avhandla Parisdeklarationen i teori och praktik. Parisdeklarationen är ett dokument som syftar till att effektivisera biståndsarbete mot millenniemålen. Vi analyserar deklARATIONEN utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv där vi även med diskursanalytiska verktyg jämför denna med dess informella föregångare, Washington-konsensusen. Efter detta undersöker vi hur deklARATIONEN påverkat biståndsarbete i Sverige och Moçambique för att få perspektiv från både givare och mottagare. I Moçambique har vi valt ut två millenniemål, bekämpandet av HIV/AIDS och mödradödlighet, vilka vi djup-studerar. Vi finner att många av de idéer som format Washington-konsensusen finns kvar i Parisdeklarationen, men att deras roll har förändrats. Begrepp som för Washington-konsensusen var primära är istället sekundära i Parisdeklarationen, och nya värden har istället lyfts fram. För Sveriges del har Parisdeklarationen inneburit att man koncentrerat sitt bistånd i syfte att effektivisera det. I Moçambique har deklARATIONEN inneburit en ökad börda för myndigheter och därmed en mindre effektivitet.

Nyckelord: Moçambique, Sverige, bistånd, biståndseffektivitet, social konstruktivism, diskursanalys, Washington-konsensusen, Parisdeklarationen, Millenniedeklarationen

Antal ord: 10 058

Innehållsförteckning

1	Inledning	2
1.1	Syfte och problemställning	2
1.2	Metod.....	3
1.2.1	Teoretisk ansats	4
1.3	Avgränsning	4
1.4	Disposition	5
1.5	Material och källkritik	6
2	Bakgrund	7
2.1	Millenniemålen	7
2.2	Parisdeklarationen	8
2.3	Historia och nutid i Moçambique.....	9
2.4	Sveriges biståndspolitik	10
2.4.1	Sveriges biståndsarbete i Moçambique.....	10
3	Analys.....	12
3.1	HIV/AIDS	12
3.1.1	Definition och spridning globalt.....	12
3.1.2	Status som millenniemål	12
3.2	Mödradödlighet	13
3.2.1	Definition	13
3.2.2	Status som millenniemål	14
3.3	Situationen i Moçambique	15
3.3.1	HIV	15
3.3.2	Mödradödlighet	16
3.4	Vad har påverkat Parisdeklarationens utformning?	17
3.4.1	Washington-konsensusen.....	17
3.4.2	Kritik av Washington-konsensusen	18
3.4.3	Washington-konsensusen som diskurs	19
3.4.4	Skillnader och likheter mellan Washington-konsensusens och Parisdeklarationen – en översikt.....	21
3.5	Parisdeklarationens påverkan på biståndsarbetet	23
3.5.1	Parisdeklarationens påverkan på Sveriges biståndsarbete	23
3.5.2	Parisdeklarationens påverkan på biståndsarbetet i Moçambique.....	24
4	Slutsats	26
5	Referenser	29

1 Inledning

Effektivitet och mottagarlandsfokus har sedan början av 2000-talet varit centrala ämnen inom biståndstänkandet. Alla de stora organisationerna som sysslar med bistånd såsom Världsbanken, IMF och OECD har under denna tid lagt tyngd vid dessa termer. Detta då de anses essentiella för att uppnå en hållbar ekonomisk utveckling i de länder som idag kämpar med en utbredd fattigdom hos sitt folk.

Den absolut främsta faktorn till att de här begreppen fått sådant genomslag, är de millenniemål som FN fastslog år 2000. Dessa åtta mål, vars övergripande mål är att halvera världens fattigdom, ses idag som en utopi mot vilken man strävar. Trots en utbredd pessimism angående möjligheterna att faktiskt uppnå målen år 2015 som det ursprungligen var tänkt, investeras det stora resurser i att åtminstone komma så nära som möjligt.

Ett av de dokument som ett flertal av de stora biståndsgivarna och mottagarna undertecknade 2005 kallas Parisdeklarationen. Deklarationen innehåller ett flertal punkter som syftar till att effektivisera biståndsgivande och mottagande. Detta då man under 1980- och 1990-talen kunnat identifiera ett stort resursslöseri när det gäller bistånd. Detta berodde bland annat på att institutionerna i de mottagande länderna var dåligt förberedda på att administrera det bistånd man mottog. Korruptionen inom institutionerna och att givarna bitvis hade väldigt dålig koordination sinsemellan ökade dessutom ineffektiviteten.

Med denna uppsats vill vi kasta ljus över den diskurs som format Parisdeklarationen och vilka effekter de fått.

1.1 Syfte och problemställning

Denna uppsats syftar till att undersöka hur Parisdeklarationen har påverkat biståndsarbete genom de tankar som utformat deklARATIONEN samt dess efterföljande effekter. Detta vill vi göra både genom att undersöka frågan generellt, men även genom en djupare analys av två av millenniemålen utveckling i Moçambique.

På det generella planet kommer vi med hjälp av socialkonstruktivism och diskursanalys undersöka hur Parisdeklarationen konstruerats genom att jämföra denna med Washington-konsensusen. Washington-konsensusen var det tankesätt som inom biståndstänkandet föregick Parisdeklarationen. Vi avser därför diskutera vilka tankar som varit framträdande vid utformandet av dessa två dokument, och vilka effekter tankarna senare haft i praktiken. Genom vår djupstudie av Moçambique hoppas vi finna orsaker till varför de mål vi valt har haft en diametral utveckling. I likhet med att vi ger en bild av deklARATIONENS

effekter i Moçambique vill likaså ge en bild av vilken inverkan deklARATIONEN haft på givarländer, varför vi kommer undersöka hur Sverige påverkats. Den frågeställning som vi ämnar besvara kommer därmed att lyda:

Vilka tankar har bidragit till Parisdeklarationens utformning och vilka konsekvenser har dessa tankar fått på biståndsarbetet i Sverige & Moçambique?

1.2 Metod

Vår studie är teorianvändande i den bemärkelse att vi har preciserat en teoretisk ansats som fungerar som grund då vi angriper vårt fall (Esaiasson, 2007, s42f). Den teoretiska ansats vi har preciserat utgörs av en tolkning av socialkonstruktivismen samt ett diskursanalytiskt angreppssätt (se 1.2.1). Utifrån denna grund ämnar vi besvara den första delen av vår frågeställning som består i att diskutera de tankar som bidragit till att utforma Parisdeklarationen. När vi undersöker Moçambique gör vi detta genom en fallstudie (Esaiasson, 2007, s121f) i två av millenniemålets utveckling i landet. Genom att välja ut två mål, minskandet av HIV/AIDS och mödradödligheten, vill vi få information om hur Parisdeklarationen har påverkat biståndsarbetet i landet. För att komplettera bilden av deklARATIONENS påverkan, kommer vi även att undersöka hur den påverkat ett givarland, Sverige. I vår fallstudie eftersträvar vi att uppfylla den grad av intern validitet som krävs för att framställa generaliserbara resultat (Esaiasson, 2007, s99f).

Av de metodologiska problem som eventuellt kan uppstå har vi varit särskilt uppmärksamma på problematiken kring svag reliabilitet och validitet eftersom dess effekter är extra påtagliga vid genomförandet av en fallstudie. Reliabilitetsproblemet som består i tillförlitlighet till mätningen anser vi oss i hög utsträckning kunna undkomma i och med att vi använder oss av generellt accepterade mätdata-baser. Måttenheter och dess indikatorer som FN har preciserat i Millenniedeklarationen är standardiserade och utformade för att vara mätbara. Diskussionen om huruvida Millenniedeklarationen och Parisdeklarationen indikatorer och måttenheter håller god validitet faller dock utanför studiens ramar.

Då vi genomför en fallstudie som vi sedan har för avsikt att dra generaliserbara slutsatser utifrån så finns en risk för att validiteten kan komma ifrågasättas. Detta är en problematik vi är medvetna om och uppmärksamma på genom uppsatsprocessen, framförallt i de slutsatser vi drar utifrån studien. Ändå tror vi att vår valda metod är fruktbar och kan generera tillförlitliga resultat. Speciellt med tanke på att vårt valda undersökningsobjekt, Parisdeklarationen, är menat att vara tillämpligt på länder med olika utvecklings- och därmed biståndsbehov. DeklARATIONENS generalitet i dess utformning föranleder oss därmed att tro att eventuell problematik skulle kunna vara likartad i andra länder.

1.2.1 Teoretisk ansats

Internationellt bistånd styrs ofta av avtal såsom Parisdeklarationen och den lite mindre formella Washington-konsensusen. Förståelse av den diskurs som rådde då avtalen skrevs är därmed av högsta vikt, då kritik som riktas mot avtalen också måste ges mot bakgrund och förståelse av denna diskurs. Vi kommer att använda oss av Foucaults diskursbegrepp (Bergström & Boréus, 2007, s309), vilket framhåller diskurs som ett regelsystem som legitimerar vissa kunskaper men inte andra. Denna definition lämpar sig även väl eftersom den lämnar dörren öppen för förändringar i diskursen. Diskursen är alltså inte statisk, utan kan förändras om tillräckligt många anser att den bör göra så. Detta är essentiellt, då vi menar att bistånd generellt präglats av ett paradigm-tänkande (Kuhn, 1970, s23).

Det är i och med diskursbegreppet vi återknyter till socialkonstruktivismen. I denna uppsats syftar vi med socialkonstruktivism på den typ som Søren Barlebo Wenneberg kallar "Socialkonstruktivism II" (Barlebo Wenneberg, 2010, s68ff). Denna stipulerar i korthet att människor utifrån vanor formulerar institutioner, som sedan skapar en objektifiering av de ursprungligen subjektiva vanorna. Resultatet blir en social verklighet som sedan indirekt internaliserar olikttänkande. Vi hävdar här att det som sammanlänkar diskursanalysen och socialkonstruktivismen är institutionaliseringen av det som ursprungligen var subjektiva vanor eller åsikter. Denna institutionalisering leder till att en diskurs skapas i den sociala verklighet som uppstår. Det är denna sociala verklighet vi liknar vid paradigm-tänkandet, och också vilken vi avser att undersöka genom diskursanalys. Det tycks oss finnas en extra intressant dimension på det valda angreppssättet, då biståndsarbetet verkar genomgå liknande kriser/revolutioner Kuhn diskuterar angående paradigm-teoremet (Kuhn, 1970, s66ff & s77ff).

Det valda angreppssättet ger således studien en kvalitativ karaktär, applicerat på kvantitativa mål. Detta förefaller oproblemiskt då en sådan infallsvinkel ofta kan ge en djupare och mer mångfacetterad bild av de framsteg eller bakslag som siffrorna ensamt visar. För att komplettera den teoretiska ansatsen till problemet kommer även praktiska exempel att tas från Moçambique, ett av de länder som millenniemålen syftar till att hjälpa.

1.3 Avgränsning

I frågan om hur Parisdeklarationen har påverkat biståndsarbetet har vi primärt valt studera dess effekter i Moçambique. Utifrån denna fallstudie drar vi sedan generella slutsatser om hur Parisdeklarationen har påverkat biståndsarbete i allmänhet. Vi har även valt att avgränsa oss till svenskt biståndsgivande. Denna avgränsning har dock haft en relativt låg betydelse för våra slutsatser då givarnas insatser och strategier i hög grad är liknande av vilket land man studerar. Detta beror på den samsyn som finns på utvecklingssamarbete i och med millenniemålen och Parisdeklarationen. Genom vårt val av Sverige som givarland

har vi dock haft stort tillgång till material om svenskt bistånd, dess utveckling och villkor.

De två områdena vi har avgränsat oss till är utvecklingen för mödradödligheten och utvecklingen för HIV/AIDS. Det bör här tilläggas att målet som berör HIV/AIDS även nämner ”andra sjukdomar” såsom t.ex. malaria och tuberkulos, men att vi väljer att inrikta oss på HIV/AIDS. Gemensamt för de båda målen är att de berör människors hälsa och sexualitet varför diskussionen om problemen i varierande omfattning har varit tabubelagd. Dessutom har de båda målen en stark anknytning till fattigdomsproblematiken och är mest utbredda i fattiga områden. Utöver att mödradödlighet och HIV/AIDS har ett antal likheter i dess karaktär så anser vi dem särskilt intressanta i det avseende att mödradödligheten har haft en gynnsam utveckling med sjunkande siffror medan andelen som lever med HIV/AIDS i Moçambique ökar.

I uppsatsen tar vi avstamp i Millenniedeklarationen som undertecknades år 2000 och Parisdeklarationen från år 2005. Vi fokuserar på utvecklingen av dessa millenniemål i Moçambique ur ett tioårsperspektiv.

Angående den socialkonstruktivistiska ansats som vi tillämpar som angreppssätt så är socialkonstruktivismen en väldigt bred teori i sitt ursprung. Därför har vi valt att begränsa oss till en speciell typ av socialkonstruktivism som inriktar sig på det sociala skapandet av verkligheter (Barlebo Wenneberg, 2010, s70ff).

Igenom uppsatsen kommer vi använda termen bistånd som en enhetlig term för multilateralt bistånd, såvida inget annat anges. Multilateralt bistånd är bistånd som kommer från flera givare, medan bilateralt bistånd ges av en givare.

1.4 Disposition

Uppsatsen inleds med en bakgrund där de åtta millenniemålen och Parisdeklarationen presenteras som projektet. Vidare ges en kort presentation av Moçambiques historia och nuvarande situation. Därefter redogör vi för Sveriges biståndspolitik med fokus på det svenska biståndet i Moçambique. I bakgrunden försöker vi i synnerhet belysa hur Millenniedeklarationen, Parisdeklarationen och de internationella samarbetena hänger ihop eftersom en förståelse av detta är grundläggande för vår studie.

Vår analys inleds med en definition av HIV/AIDS och en redogörelse för dess status som millenniemål. Därefter följer motsvarande definition och redogörelse för mödradödlighet, samt en fördjupad studie av de båda målens utveckling i Moçambique. Vi avhandlar vilka faktorer som har påverkat Parisdeklarationens utformning, med fokus på Washington-konsensusen. I diskussion tillämpar vi de valda teoretiska verktygen. Vi diskuterar därefter hur Parisdeklarationen har påverkat biståndsarbete i praktiken såväl som det svenska biståndsarbetet samt biståndsarbetet i Moçambique.

Slutligen presenterar vi de slutsatser vi kan dra utifrån den förda diskussionen. Vi ämnar här framställa slutsatser av vår fallstudie (dvs. utvecklingen för

HIV/AIDS och Mödradödlighet) samt generaliserade slutsatser som besvarar vår ursprungliga frågeställning.

1.5 Material och källkritik

Uppsatsen bygger på primärmaterial i form av regeringsdokument, FN-dokument och andra offentliga texter. Vi tillämpar även ett urval av sekundärmaterial i form av artiklar och böcker. Det finns ett stort utbud av offentligt material och rapporter tillgängligt via internet genom olika institutioners, regeringars och organisationers hemsidor. Därmed finns det en stor mängd data tillgänglig, men så vitt vi vet, har det inte förekommit någon tidigare forskning som studerar just vår infallsvinkel.

För Millenniedeklarationen och Washington-konsensusen finns ett brett urval av beskrivande och utvärderande dokument. För Parisdeklarationen finns det ett något mindre urval texter, inte minst då denna fortfarande gäller som styrdokument för biståndsarbete som riktas mot millenniemålen.

Angående våra källors trovärdighet så har vi gjort en samlad bedömning av samtliga texter vi använder. Teorierna som ligger till grund för uppsatsen får anses vara väl etablerade. Vad det gäller inhämtande av material från olika regeringsorgan, till exempel svenska SIDA, ser vi en tendens att de gärna framställer situationen i Moçambique, och resultatet av Sveriges biståndssatsningar i landet som väldigt positiva. Detta antar vi kan bero på att man från SIDA upplever ett behov av att uppvisa framgångsrika resultat.

De biståndsorganisationer vi har läst material ifrån, t.ex. Diakonia, Afrikagrupperna och Oxfam, har i många fall beskrivit en verklighet som inte alltid stämmer överens med den SIDA ger. Ett konkret exempel på detta är huruvida dessa källor har bedömt möjligheten för Moçambique att uppnå de respektive millenniemålen. Genom att hämta material om situationen i Moçambique ifrån olika källor och med olika relation till det beskrivna problemet har vi försökt eftersträva källtriangulering (Malterud, 1998, s166f).

2 Bakgrund

Inledningsvis vill vi särskilt belysa millenniemålen, Parisdeklarationen och det svenska biståndsarbetet i förhållande till varandra. Förståelse om att Parisdeklarationen är ett resultat av Millenniedeklarationen är högst central för vår studie. Parisdeklarationen syftar till att skapa ett effektivt bistånd för att kunna uppnå fastslagna millenniemålen. Således förefaller det sig högst naturligt att studera båda dessa institutioner, var och en för sig men också i relation till varandra. Då Sverige skrivit under både Millenniedeklarationen och Parisdeklarationen utgör dessa grund för arbetet i Moçambique. Då det utifrån Parisdeklarationen finns en harmonisering mellan givarländerna så utgör det svenska multilaterala biståndet en del av en internationellt sammanlänkad givarenhet. Dessa institutioner, länder och organisationer som utgör denna enhet har genom deklARATIONEN gemensamma mål och strategier för att bekämpa fattigdomen i Moçambique.

2.1 Millenniemålen

Olika teoribildningar och idéer om bistånd har präglat utvecklingssamarbetet sedan andra världskrigets slut. Idéer om hur stort biståndet ska vara, till vem och mot vilka villkor har under flera decennier spillrat världens biståndsgivare och biståndsmottagare. Sedan mitten av 1990-talet har dock en allt tydligare samsyn vuxit fram mellan världens mottagar- och givarländer, intresseorganisationer och internationella institutioner (Odén, 2008, s24). Denna samsyn fastslogs under FN:s millennietoppmöte i New York år 2000, där enades världens ledare om den så kallades Millenniedeklarationen. Deklarationen preciserar gemensamma mål och värderingar för utveckling och fattigdomsbekämpning. Millenniedeklarationen var unik i sitt slag eftersom det var första gången man hade en global agenda för utvecklingsarbete (UNDP, 2011A). Ur deklARATIONEN har åtta mål definierats vilka är mätbara och tidsbundna varpå uppföljning sker genom 18 delmål och 48 mätbara indikatorer (Regeringskansliet, 2011). FN och utvecklingsorganet UNDP presenterar varje år en systematisk utvärdering och uppföljning av millenniemålen gentemot alla världens länder (Actionaid, 2011A).

Målen sträcker sig mellan tidsperioden 1990-2015 och innebär att alla deltagande aktörer skall verka för:

- att halvera världens fattigdom och hunger
- att alla barn ska få gå i grundskolan
- att öka jämställdheten

- att minska barnadödligheten
- att minska mödradödligheten
- att stoppa spridningen och påbörjat en minskning av AIDS/HIV och andra sjukdomar
- att säkerställa en miljömässigt hållbar utveckling
- att öka samarbetet mellan rika och fattiga länder kring bistånd, handel och skuldavskrivning.

Källa: UNDP, 2011A

Deklarationen utformades med bakgrund av FN:s beräkningar om att 1250 miljoner levde på mindre än en amerikansk dollar om dagen 1990 (Odén, 2008, s10). Dessutom fanns en samstämmighet bland världens ledare om att den globala utvecklingen inte gick fort nog. Utvecklingen ansågs vara ojämnt fördelad mellan världens länder och regioner, och det fanns inte heller någon helhetssyn på utvecklingen eller fattigdomsbekämpningen (Regeringskansliet, 2011).

2.2 Parisdeklarationen

Efter undertecknandet av millenniedeklarationen följde en rad biståndskonferenser där man diskuterade hur millenniemålen skulle uppnås. Under Monterreykonferensen 2003 enades man exempelvis om att betydligt mer pengar skulle behövas för att fattigdomen skulle minska (SIDA, 2009A). De biståndskonferenser som hölls mellan 2000-2005 mynnade ut i framarbetandet av en ny deklARATION, Parisdeklarationen. Bakgrunden till Parisdeklarationen bestod i att biståndsvolymer hade fördubblats mellan 2000 till 2005, från 50 miljarder amerikanska dollar till 100 miljarder dollar (SIDA, 2009A). De ökade biståndssatsningarna kom inte helt kravlösa utan många givarländer ville utforma nya riktlinjer för hur biståndet skulle hanteras för att satsningarna skulle bli så effektiva som möjligt (SIDA, 2009G).

En gemensam tro att effektivt bistånd var nyckeln till uppfyllandet av millenniemålen fastslogs i och med en internationell biståndskonferens i Paris 2005. Parisdeklarationen utgörs av fem nyckelord som tillsammans syftar till att göra biståndet mer effektivt. Dessa nyckelord är ägarskap, givaranpassning, harmonisering, resultatorientering och ömsesidigt ansvar. De preciseras på följande sätt (Odén, 2008, s25):

- *Ägarskap* – Att utvecklingsländerna själva ansvarar för, genomför, och själva äger sina utvecklingsplaner och medel.
- *Givaranpassning* – Att givaranpassning genomsyrar biståndsgivarnas utvecklingsstrategier och budgetsysteem.
- *Harmonisering* – Att harmonisering präglar alla aktiviteter för att minimera risken att olika verksamheter har en negativ effekt på varandra samt för att minimera mottagarens kostnader.

- *Resultatorientering* – Att samtliga parter i utvecklingsarbetet har samordnar sina aktiviteter mot på förhand definierade mål så att resultatorientering uppstår.
- *Ömsesidigt ansvar* – Att ansvaret för att åstadkomma utveckling är ömsesidigt mellan parterna.

Uppföljningen av Parisdeklarationen samordnas av OECD:s utvecklingsorgan Development Cooperation Directorate (DAC) inom var och ett av de fem områdena. Uppföljningen sker med hjälp av tolv indikatorer som syftar till millenniemålets uppfyllande (Odén, 2008, s25). För biståndsgivarna finns inga sanktioner eller annan typ av konsekvenser som drabbar dem som inte uppfyller sin del av avtalet men för mottagarna finns alltid ett överhängande hot om att biståndets ska dras in (Odén, 2008, s25).

2.3 Historia och nutid i Moçambique

Moçambique blev självständigt från kolonialmakten Portugal 1975. Två år senare utbröt ett inbördeskrig som kom att vara i 15 år. Inbördeskriget ledde till att landets allmännyttan och ekonomi sönderslogs. Moçambique har sedan dess ingått i ett flertal program för fattigdomsreducering och har genomgått en remarkabel återhämtning (US Department of State, 2010).

Moçambique har sedan 1994 hållit fria val. Sedan självständigheten har landet styrts av samma parti, FRELIMO (Front for the Liberation of Mozambique) som även vunnit alla hittills hållna val. Partiets åtagande att försvara det kollektiva jordbruket var dock länge en bromskloss för den ekonomiska tillväxt som slutligen tog fart (Encyclopædia Britannica, 2011). Totalt sett har fattigdomen under tidsperioden 1996-2008 minskat från ~69 % till ~55 % (World Bank, 2008A); trots detta har inkomstklyftan mellan de fattigaste och rikaste ökat (Cunguara, 2008, s26f). Moçambiques externa skuldbörda har sedan 1994 rasat från nästan 370 % av BNI till 43 % år 2009, främst på grund av massiva skuldavskrivningar (US Department of State, 2010) till följd av de fattigdomsbekämpningsprogram landet ingått i.

Moçambiques regering har under lång tid haft fattigdomsbekämpning som överordnat mål för sin politik. Landet är tungt beroende av hjälpen utifrån – trots en hög tillväxttakt är mer än 50 % av landets BNP bistånd (CIA World Factbook, 2010, Ministry of Planning and Development, 2010, s73). Det synes därför att det ligger i Moçambiques regerings intresse att se till att biståndet som mottas förvaltas så effektivt som möjligt.

2.4 Sveriges biståndspolitik

Sverige har traditionellt haft ett gott internationellt anseende vad det gäller biståndsverksamhet (Odén, 2008, s7). Det beror bland annat på att man har varit drivande i biståndsutvecklande processer, och därmed bidragit till en förändrad syn på biståndet, men också för att man gett ett högt bistånd i absoluta termer.

Under 1960-talet beslutade regeringen att det svenska biståndet skulle motsvara en procent av BNP. Biståndets volym expanderade därför kraftigt och man ökade antalet samarbetsländer, ämnesområden och former för det biståndet (Odén, 2006, s65). Under 60- och 70- talet talades det om "Den svenska modellen" för bistånd (Odén, 2006, s.101) och att Sverige försökte påverka bland annat Världsbanken i "svensk riktning". Den svenska riktningen bestod i att man ville finansiera forskning och andra projekt som var särskilt viktiga i den svenska biståndspolitiken (Odén, 2006, s89 & s103). Man värnade om en jämnare global resursfördelning, jämlikhet och demokrati (Odén, 2006, 73). Den svenska biståndsoptimismen återspeglade i hög grad den optimism som rådde inom det internationella samfundet. Under 80-talet kom dock det svenska biståndets ambitioner att trappas ner och i stället la man sig i OECD:s mittfåra av biståndsgivare (Odén, 2006, s101). Sverige kom att anpassa sig till det rådande globala läget som i hög grad präglades av nyliberalismens makroekonomiska åtgärder för att dämpa en eskalerande skuldskris (se vidare diskussion i 3.4) (Odén, 2006, s95).

Idag utgör PGU grundstenen för svensk biståndspolitik. PGU står för Politik för global utveckling, vilket var en regeringsproposition som antogs av regeringen med stöd av samtliga riksdagspartier år 2003 (SIDA, 2009B). PGU präglas av rättighets- och fattigdomsperspektiv, i propositionen finns bland annat strategier och mål för fattigdomsbekämpning i världen (Odén, 2006, s133-134). PGU fastställer även att man ska driva på och delta i internationella verksamheter för fattigdomsbekämpning (Odén, 2006, s135). Sverige ingår därmed i en rad internationella nätverk för biståndssamarbete (SIDA, 2009B). Man bidrar till biståndsarbete genom FN, OECD:s biståndskommitté DAC, EU och en rad andra sammanslutningar.

2.4.1 Sveriges biståndsarbete i Moçambique

Inom den svenska biståndsramen går ungefär hälften av budgeten till bilateralt bistånd. Mest stöd genom det bilaterala biståndet går till Afrikanska länder varpå Moçambique är det land som ensamt erhåller störst summor (754,5 miljoner kronor år 2006) (SIDA, 2009F). Moçambique är även ett av de tolv länder som Sverige, genom SIDA, bedriver ett långsiktigt utvecklingssamarbete med. Ca 57 procent av den totala budgeten går till dessa långsiktiga biståndsprojekt (SIDA, 2009F).

I Moçambique samverkar alla de stora givarländerna, organisationer och institutioner med varandra och med regeringen för att förvalta biståndet så väl

som möjligt (Program Aid Partnership, 2011). Det övergripande målet är att koordinera biståndet i Moçambique från givarna för att, i linje med Parisdeklarationen, uppnå bland annat effektivisering, harmonisering och resultatorientering. Samarbetet sker genom sammanslutningen Program Aid Partnership (PAP). Med hjälp av PAP och andra biståndsaktörer i landet har regeringen utarbetat och fastslagit en nationell handlingsplan för att reducera den absoluta fattigdomen som kallas PARPA II (PAP, 2011). PARPA II är ett resultatorienterat ramverk för utvecklingsarbete i landet (Ministry of planning and development, 2010). I denna fattigdomsstrategi har man konstaterat att nationell koordinering och en gemensam strategi är den mest essentiella mekanismen för att bekämpa fattigdomen (PAP, 2011). Att uppnå FN:s millenniemål och att minska den utbredda fattigdomen i Moçambique är det överordnade målet för PAP och PARPA II.

3 Analys

3.1 HIV/AIDS

3.1.1 Definition och spridning globalt

HIV (Human Immunodeficiency Virus) är det första stadiet i den sjukdom som efterföljs av AIDS (Acquired Immunodeficiency Syndrome). HIV och AIDS är således nära förbundna med varandra och är båda icke-fatala med rätt behandling. Utan behandling är dock endast HIV icke-fatalt då det är ett förstadium till AIDS, vilket i sin tur är den terminala delen av sjukdomsförloppet. Vi kommer därför inte att göra skillnad på HIV och AIDS, och kommer härifrån att använda HIV som benämning på fenomenet i stort. HIV överförs på tre sätt. Det första och vanligaste är att infektionen sprids genom sexuell kontakt. Smittning kan även förekomma genom blodkontakt, t.ex. vid sprutdelning eller blodtransfusioner. Det sista sättet är överföring från mor till barn i samband med graviditet, förlossning eller amning (Karolinska Universitetssjukhuset, 2010).

Globalt sett har antalet nya HIV-infektioner minskat sedan 1997. Likväl är antalet som infekteras varje år större än antalet som dör, vilket gör att sjukdomen fortfarande ökar i absoluta tal (UNAIDS, 2010, s21). Utvecklingen är inte endast negativ – bakom siffrorna döljer sig även en minskning av dödligheten vilket får ses som ett viktigt framsteg. Det kvarstår stora regionala skillnader angående sjukdomens utbredning bland den totala befolkningen. Utbredningen kallas prevalens, och infektionstakt under en viss tidsperiod kallas incidens. Båda dessa termer anges vanligtvis i procent och är globalt sett de desamma (0.8 % för prevalens och <0.1 % för incidens) 2009 som de var år 2001 (UNAIDS, 2010, s180ff).

Av totalt 33,3 miljoner smittade människor år 2009 befann sig 22,5 miljoner i subsahariska Afrika. Här är trenden dock nedåtgående när det gäller incidensen. Främst finns den största incidensökningen i norra Afrika och Mellanöstern. Även i utvecklingen av prevalensen ryms det stora regionala skillnader. I likhet med incidensen har trenden vänt nedåt i subsahariska Afrika, medan den ökat kraftigt i Östeuropa och Centralasien (UNAIDS, 2010, s180ff).

3.1.2 Status som millenniemål

Globalt sett har framsteg gjorts inom detta mål. Både dödstalet på grund av HIV såväl som antalet nya infektioner har minskat sedan toppnoteringen år 1997 (UNAIDS, 2010, s16). Totalt sett lever fler människor med HIV idag än någonsin,

men detta beror mer på att dödligheten minskat snarare än att fler infekterats. Här spelar den ökade spridningen av antiretrovirala läkemedel (dvs. bromsmediciner) främst in. 2003 hade cirka 400 000 människor tillgång till sådana behandlingar, en siffra som år 2009 hade stigit till över 5 miljoner (UN, 2010, s1). Utvecklingen kontrasteras av att proportionen mellan personer som får tillgång till antiretroviral behandling gentemot antalet som insjuknar alltså är 2:5; det vill säga att för 2 personer tillgång till behandlingen så kommer 5 under samma tid att insjukna (UN, 2010, s1).

Spridningen har påskyndats av att kostnaden för antiretrovirala läkemedel minskat med nära 99 % under det senaste decenniet, från 10 000 amerikanska dollar/person till 116 amerikanska dollar/person för första typen av behandlingskur (World Health Organization, 2011). Trots detta är medicinerna fortfarande för dyra för ett flertal fattiga länder, speciellt för behandlingskurerna som följer om den första inte fungerar (World Health Organization, 2011). Forskning har visat att de flesta HIV-positiva personerna i Afrika generellt inte har utvecklat resistens mot den första typen av behandling som sätts in mot HIV (World Health Organization, 2010A, s63f).

3.2 Mödradödlighet

3.2.1 Definition

Mödradödlighet definieras enligt Världshälsoorganisationen (WHO) som orsaken till att en kvinna dör under graviditeten, eller inom loppet av 42 dagar efter förlossningen. Detta gäller oavsett hur långt framskriden graviditeten är eller var hon befinner sig (t.ex. på sjukhuset, i hemmet osv.) vid dödsfallet. WHO:s definition gör inte skillnad huruvida graviditeten påverkat eller förvärrat moderns hälsa i samband med dödsfallet. Däremot inkluderar inte definitionen olyckor eller oförväntade incidenter som leder till dödsfall (World Health Organization, 2010B, s10).

Mödradödlighet mäts i antalet döda kvinnor per 100 000 levande födda barn där kvinnorna dör i samband med graviditet eller förlossning (Actionaid, 2011B). Generellt så talar man om mödradödlighet som en enhetlig term men det finns en distinktion mellan direkt- och indirekt mödradödlighet. Direkt mödradödlighet är ett resultat av komplikationer som uppkommer i och med graviditeten eller förlossningen (World Health Organization, 2010B, s10). De vanligaste typer av komplikationer är blödningar, infektioner, komplikationer till följd av osäkra aborter samt felaktig eller utebliven vård (UNICEF, 2011A & World Health Organization, 2010B, s10). Indirekt mödradödlighet är dödsfall orsakade av tidigare sjukdomar som kvinnan har haft, alternativt sjukdomar som kvinnan utvecklat under graviditeten, t.ex. malaria eller HIV. Dessa sjukdomar behöver inte ha någon direkt koppling till graviditeten men man beräknar att kvinnans tillstånd har försämrats och hennes sårbarhet ökat på grund av graviditetens fysiska effekter (World Health Organization, 2010B, s10).

Definitionen av mödradödlighet och de orsaker som inkluderas i begreppet är högst centrala för utfallet av de mätningar som systematiskt genomförs. Att mäta mödradödlighet är svårt på grund av att systematisk underrapportering eller felrapportering är vanligt i många regioner varför uppskattningarna ofta blir osäkra (UNDP, 2011B). En bidragande orsak till att det är svårt att mäta mödradödligheten är att ungefär hälften av kvinnorna i utvecklingsländer föder sina barn utan hjälp från sjukvårdspersonal (UNICEF, 2011A).

3.2.2 Status som millenniemål

Enligt beräkningar från bland annat WHO, FN:s barnfond (UNICEF) och FN:s befolkningsorgan (UNFPA) uppskattas mödradödligheten i världen vara 358 000/år 2008. 99 % av de kvinnor som dör i samband med graviditet och förlossning bor i utvecklingsländer (World Health Organization, 2010B, s7) och ungefär hälften av dem i subsahariska Afrika (Actionaid, 2011B). 2008 års siffror visar på en minskning av mödradödligheten i världen med 34 % men trots att dödligheten minskar menar många att det går alldeles för sakta för att man ska kunna uppnå millenniemålet med en minskning om 75 %. Många biståndsorganisationer menar att reducerad mödradödlighet är det millenniemål som når minst framsteg totalt sett i världen (UNDP, 2011B).

Det finns flera orsaker till att mödradödligheten inte minskar snabbare. Bland annat saknas det tillgång till välutrustade sjukhus och vårdcentraler. Vårdpersonalen inte alltid rätt utbildning och tillgången till mediciner kan vara begränsad. Vidare har inte havande kvinnor tillgång till information angående den mödravård och professionella hjälp som finns att tillgå vid förlossningen (UNICEF, 2011A). Många biståndsaktörer menar att länder inte satsar på mödravård och säkra aborter, vilket är ett resultat av att kvinnors och flickors hälsa har låg status och därmed inte prioriteras (UNDP, 2011B).

3.3 Situationen i Moçambique

3.3.1 HIV

HIV är ett relativt nytt fenomen i Moçambique. Det första fallet av sjukdomen registrerades 1986 (Vaz, 2010, s4); HIV kom först att massivt spridas i landet efter det att inbördeskriget avslutats år 1990. Främst kom sjukdomen med återvändande flyktingar från de kringliggande länderna såsom Sydafrika, Malawi och Zimbabwe (SIDA, 2007, s43). Sedan början av 1990-talet har prevalensen av HIV i Moçambique stadigt ökat från cirka 1 % 1990 till 12 % 2009 (World Bank, 2009). Budgeten för regeringsprogrammet som syftar till att bekämpa HIV består till cirka 95 % av externa finansierare, dvs. bistånd. Detta noteras av UNGASS-utredningen, tillsatt av FN och den nationella AIDS kommittén i Moçambique, som ett potentiellt hot mot programmets hållbarhet (UNGASS, 2010, s21 & s110).

Spridningen beror främst på att kunskap om HIV saknas. Det finns ett flertal studier (SIDA, 2007 & Helgesson, 2006, s93f & UNGASS, 2010, s10) som visar på att trots att myndigheterna försöker förmedla information så når denna inte fram. Anledningarna till varför är varierande, men en orsak som speciellt lyfts fram av SIDA (2007, s44) är att informationen inte förändrar de underliggande könsmakts-strukturerna. Trots kunskapen fortsätter kvinnorna därför att vara maktlösa när det gäller användande av t.ex. kondom. Till detta kommer att vetskapen om sin egen status när det gäller HIV förefaller vara låg; endast cirka 12 % av de som testat sig de senaste 12 månaderna vet sina resultat (UNGASS, 2010, s51).

Cirka 35 % av unga människor (i åldrarna 15-24) kan identifiera olika sätt att förhindra spridning av HIV och kan identifiera vanliga missuppfattningar om sjukdomen. Detta är en ökning med drygt 13 % sedan 2003. Incidensen hos denna grupp är likväl hög; 18.3 % i åldrarna 20-24 (UNGASS, 2010, s52).

Även sociala och religiösa attityder angående sex spelar in, t.ex. är acceptansen av polygami och svågeräktenskap (innebärande att en änka måste gifta sig med sin mans bror) en bidragande orsak till att sjukdomen fortsätter spridas. Likväl är de regionala och könsrelaterade skillnaderna stora; 2007 var prevalensen av HIV hos unga kvinnor i Maputo 4.1 %, trots att den totala prevalensen i staden uppskattades till cirka 20 % (Vaz, 2010, s3). Bland unga är det likväl kvinnor som har den högsta prevalensen generellt sett (UNICEF, 2011B, s101). Alla av landets regioner (totalt tre stycken: norra, södra och centrala) har sett en ökning av HIV prevalensen; dock är ökningen överlägset störst i den södra delen (UNGASS, 2010, s13).

Förutom den mer generella informationsverksamheten försöker även regeringen förbättra bland annat blodöverföringssäkerheten och minska smittorisken mellan moder och barn. Ungefär 70 % av alla blodenheter som

lämnas testas för HIV-viruset (UNGASS, 2010, s36). Cirka 50 % av alla mödrar testades för HIV 2008 jämfört med 3 % 2003. Ökningen kan främst attribueras till en upptrappning av regeringens program för ändamålet, PMTCT (UNGASS, 2010, s38). Testandet är dock inte helt okontroversiellt då detta ofta är den första identifikationspunkten för HIV-positivitet, vilket kan leda till att kvinnan får skulden för att viruset sprids inom familjen. Dessutom ses HIV (och könssjukdomar i allmänhet) som ett tecken på promiskuitet, vilket vidare försvagar kvinnans ställning i förhållandet (SIDA, 2007, s45f).

3.3.2 Mödradödlighet

Moçambique var tidigare ett av de länder i världen som hade högst mödradödlighet per 100 000 gravida kvinnor (World Bank, 2008B). År 1990 uppgick mödradödligheten till 1000 per 100 000 graviditeter i Moçambique. Genom aktiva insatser från regeringen, biståndsgivare och andra intresseorganisationer har mödradödligheten sjunkit med nästan hälften till 550, år 2008 (World Bank, 2008C).

Minskad mödradödlighet är en av de högst prioriterade frågorna för departementet för folkhälsa i Moçambique (Population Association of America, 2011, s2). Det råder dock stora regionala skillnader i tillgången till sjukvård och utbildning. I de norra provinserna är fattigdomen betydligt högre än i de södra och tillgången till vård för havande kvinnor är mer begränsad. Detta har resulterat i en högre mödradödlighet (Republic of Mozambique, 2006, s32).

I de fattiga regionerna i norr är tillgången till utbildade barnmorskor och läkare dålig. De vårdcentraler som finns är undertrustade samt har dålig tillgång till mediciner, vilket resulterar i en hög direkt mödradödlighet. Även den indirekta mödradödligheten är hög då många kvinnor lider av undernäring. Detta förstärks av att de i lägre utsträckning är vaccinerade mot sjukdomar och/eller bär på sjukdomar under graviditeten (Republic of Mozambique, 2006, s32). Kvinnans hälsa under graviditeten och vid förlossningen är mycket betydelsefull för hennes eget och barnets möjlighet att överleva (UNICEF, 2011A).

Trots den negativa bild som ofta målas upp av mödradödligheten i subsahariska länder så har Moçambique haft en positiv utveckling med en relativt kraftigt sjunkande mödradödlighet (World Bank, 2008C). I strategin för fattigdomsbekämpning, PARPA II, som antagits av den moçambikiska regeringen framhålls minskandet av mödradödligheten som ett viktigt mål (Republic of Mozambique, 2006, s14). Regeringen säger genom PARPA II att man prioriterar tillhandahållandet av primärvård och att särskild uppmärksamhet ska ges åt de mest utsatta grupperna; kvinnor, flickor, barn, ungdomar och föräldralösa barn (Republic of Mozambique, 2006, s98).

Regeringen försöker genom PARPA II prioritera den akuta avsaknaden av hälsovård, i kombination med en långsiktig plan för att reducera mödradödligheten. Denna plan består av förebyggande åtgärder så som ökad kunskap om t.ex. graviditet, preventivmedel och sjukdomar (Republic of Mozambique, 2006, s98). Regeringen och många biståndsaktörer i landet har

förhoppningar om att uppnå FN:s millenniemål om en minskad mödradödlighet med 75 % (Republic of Mozambique, 2006, s111).

3.4 Vad har påverkat Parisdeklarationens utformning?

3.4.1 Washington-konsensusen

Washington-konsensusen etablerades under slutet av 1980-talet och kom att ha stora effekter på det internationella biståndet genom makroekonomiska reformprogram under lång tid framöver. Det var i grunden en nyliberal idé om hur man skulle få underutvecklade länder att få fart på sina ekonomier (Mingst & Arreguín-Toft, 2011, s300). Konsensusen utvecklades till att bli ett styrmedel som präglade nästan allt bilateralt- och multilateralt bistånd på grund av att Internationella valutafonden (IMF), Världsbanken och USA var huvudaktörer (Odén, 2006, s96). Washington-konsensusen var en reaktion på den ekonomiska krissituation som rådde i flera Latinamerikanska och Afrikanska länder under 1980-talet. Dessa länder hade massiva utlandsskulder och var starkt beroende av fortsatt bistånd eller lån.

Som en del av den nyliberala ideologin ville man pressa tillbaka den offentliga sektorn för att uppmuntra privatisering och marknadsstyrning. Tanken var att marknaden i största möjliga utsträckning skulle sköta de uppgifter som staten tidigare haft och därigenom skulle statens biståndsberoende minska. På grund av utvecklingsländernas beroendeställning gentemot bistånds- och långivare påtvingades de utsatta länderna åtgärdsprogram oavsett om de trodde på reformernas positiva effekter (Odén, 2006, s96).

IMF:s stabiliseringsåtgärder syftade till att skapa makroekonomisk balans genom att minska budgetunderskotten, begränsa penningmängdens expansion för att begränsa inflationen. Från IMF:s sida ville man liberalisera valutaregimen för att åstadkomma en nationell valuta som inte var övervärderad (Odén, 2006, s96). Stabilitet och tillförlitlighet för en valuta är i många avseenden avgörande utifrån ett makroekonomiskt perspektiv, och detta ville IMF åstadkomma i utvecklingsländerna. Att minska budgetunderskottet innebar att man behövde minska de offentliga utgifterna, men vilka sektorer nedskärningarna drabbade bestämdes av regeringen i respektive land.

Världsbankens strukturanpassningsreformer hänger ihop med IMF:s stabiliseringsåtgärder eftersom dessa reformer var ett praktiskt resultat av de mer teoretiska stabiliseringsåtgärderna. Strukturanpassningsprogrammen syftade till att utsatta länder skulle kunna ta sig ur den rådande skuldcrisen genom privatiseringar, åtstramningar och stora exportsatsningar. Programmen bestod bland annat av en omläggning av utrikeshandeln från imports substitution mot exportledd tillväxt (Odén, 2006, s97). För att kunna ha en exportledd tillväxt krävs bland annat en stabil valuta, vilket många utvecklingsländer inte hade.

Vidare skulle eventuella tullar som fanns på varor slopas. Även pristak/golv skulle tas bort för att den fria marknaden skulle få bästa möjliga grund att stå på (Mingst & Arreguín-Toft, 2011, s301). Dessa villkor och reformer skedde därmed helt i linje med den liberala synen på hur ekonomisk tillväxt kan öka.

Washington-konsensusen har kommit att förändras över tiden. I sin ursprungliga version låg fokus på makroekonomiska åtgärder för att få fart på ekonomier. Därefter kom den andra generationens Washington-konsensus där man utökade villkoren med krav på ett gott styre (demokrati), respekt för mänskliga rättigheter och transparenta processer (Odén, 2006, s158). Även detta skedde i linje med den liberalistiska teoribildningen (Mingst & Arreguín-Toft, 2011, s350).

3.4.2 Kritik av Washington-konsensusen

Washington-konsensusen och de strukturanpassningsprogram som kom med denna utsattes tidigt för häftig kritik. Kritiken kom främst från mottagarländer, NGO:s och samhällsforskare (Odén, 2006, s97). Vetenskapliga såväl som politiska utvärderingar har gjorts av Washington-konsensusen, och flera forskare menar att man genom konsensusen skapade ett flertal av de ”failed states” som existerar i världen idag (Odén, 2006, s95f & Mingst & Arreguín-Toft, 2011, 301f). Man menar att strukturanpassningsprogrammets budgetnedskärningar kom att urholka den tunna samhällsservice som många länder hade lyckats bygga upp. Främst drabbades utbildningssektorn och hälsovården av de massiva nedskärningarna (Odén, 2006, s97).

De statliga nedskärningarna resulterade, tvärtemot konsensusens antaganden, i att många människor fick mindre pengar att spendera varpå den inhemska efterfrågan minskade. Med detta försämrades möjligheterna till en långvarig och stabil ekonomisk tillväxt. Privatiseringarna innebar prishöjningar på många varor och tjänster, vilket i kombination med människornas minskade tillgångar orsakade att den ekonomiska tillväxtens chanser att öka försämrades än mer (Odén, 2006, s97). På grund av prishöjningarna i kombination med ett instabilt ekonomiskt system blev dessa länder oattraktiva som handelspartners på den globala marknaden. Den exportinriktade tillväxt som strukturanpassningsprogrammen hade syftat till att skapa fick därmed låg genomslagskraft i många regioner.

Den akuta skuldkrisen som uppstod i och med att Mexiko meddelade att de inte kunde betala räntorna på sina skulder i augusti 1982, kom senare att stabiliseras (Mingst & Arreguín-Toft, 2011, 317f). Trots Washington-konsensusens hårda reformer kom enskilda länders skulder gentemot Världsbanken och IMF att fortsätta eskalera. Utvecklingsländernas gemensamma skuld ökade från 577 miljarder amerikanska dollar år 1980 till 2200 miljarder dollar år 2000 (Mingst & Arreguín-Toft, 2011, s302). Ur den ohållbara skuldsituation som uppstått skapades HIPC-initiativet (HIPC står för Highly Indebted Poor Countries). Detta kom under 1990- och 2000-talet att ge stora skuldlättnader (t.ex. genom sänkta räntor) och skuldavskrivningar till de mest utsatta länderna (Odén, 2006, s119). HIPC-länder var länder som hade

implementerat de rekommenderade stabiliseringsreformerna samt kunnat redovisa en nationell strategi för att minska fattigdomen (Odén, 2006, s120), Moçambique var ett av dessa (Odén, 2008, s35).

Den första generationens Washington-konsensus fick skarp kritik då IMF:s och Världsbankens krav endast bestod i ekonomiska krav, till exempel de makroekonomiska reformerna som skulle generera ett minskat budgetunderskott. Detta justerades inför den andra generationens konsensus (Odén, 2006, s97).

Övrig kritik som har framförts mot Washington-konsensusen riktades mot att mottagarländerna fick ett så omfattande arbete med att implementera de nya villkoren så att det inte fanns något utrymme för långsiktigt tänkande. Vissa reformer var mycket omfattande, exempelvis att reformera skattesystemet, vilket ledde till att andra nödvändiga projekt uteblev (Odén, 2006, s98). Man har även riktat kritik mot att mottagarländernas möjlighet att påverka villkoren var mycket begränsad (Odén, 2006, s103). Diskussionens om biståndets ägarskap och mottagarländernas ansvar i biståndsprojekt är dock en idé fått genomslagskraft i biståndsdiskursen långt senare.

3.4.3 Washington-konsensusen som diskurs

Washington-konsensusen var således inte helt okontroversiell som idé. Flertalet gånger ändrades även rekommendationerna, vilket har fått vissa (Naim, 1999) att hävda att det aldrig funnits någon Washington-konsensus överhuvudtaget. Detta stämmer såtillvida att det aldrig fanns ett undertecknat papper där vad Washington-konsensusen verkligen var fastslogs. Begreppet myntades av John Williamson år 1989 då denne i en bok (Williamson, 1990) fastslog tio stycken policyrekommendationer som brukade framläggas av IMF och Världsbanken som del av strukturanpassningsprogrammen. Sammantaget kallade Williamson dessa rekommendationer för "Washington Consensus". Namnet springer ur det faktum att i princip alla viktiga institutioner för biståndsarbete ligger i just Washington. Washington-konsensusen är alltså snarare ett exempel på en social verklighet och ett socialt språk (Gee, 2011A, s28) som sprang ur Williamsons bok än ett fastslaget styrdokument för bistånd, vilket gör den intressant ur ett diskursperspektiv. Därmed blir konsensusens icke-materialistiska en intressant infallsvinkel i vår teoretiska ansats då denna inriktas på just diskurs.

Williamsons ursprungliga definition kom med tiden att bli allmänt accepterad som term för strukturanpassningsprogrammen och de idéer som följde med dessa. Detta innebar dock inte att definitionen var konstant – liksom Foucaults diskursdefinition fastslår kan diskursen förändras. Här tycks diskursbegreppet extra lämpligt då Washington-konsensusens innehåll hela tiden hade en gemensam grund att stå på (sunda makroekonomiska värderingar osv.), medan de exakta metoderna kunde variera. På så sätt kan man även mena att Washington-konsensusen kan förstås som ett biståndsparadigm; en ram inom vilka idéer som stödjer den ursprungliga idén kan utvecklas.

Det är här viktigt att påpeka att Washington-konsensusen, trots den kritik den fick utstå, ännu idag i högsta grad lever kvar i biståndspolicys. Även i

Parisdeklarationen, vilken följde Washington-konsensusen som ledande biståndsparadigm återfinns t.ex. makroekonomisk stabilitet som ett viktigt mål för att fortsätta erhålla bistånd. Skillnaden är att tyngdpunkten, dvs. grunden, ligger hos andra värden än dem som Washington-konsensusen såg som primära. Just möjligheten att särskilja de olika diskurserna, genom att identifiera vilka grunder de står på är fundamentalt. Det gör att vi med säkerhet kan säga att det just föreligger diskurser och att dessa skiljer sig åt. Därför man kan kalla de olika paradigmen som biståndstänkandet har haft för just diskurser (Bergström & Boréus, 2005, s333).

Parisdeklarationen skiljer sig från Washington-konsensusen i det att denna är ett nedskrivet avtal. Detta gör Parisdeklarationen till ett betydligt tacksammare studieobjekt ur en diskursanalytisk synpunkt. Deklarationen präglas inte av samma ambiguitet som en social verklighet, som uppkommit ur det outtalade samförstånd som präglade Washington-konsensusen. Här kan man istället direkt förhålla sig till det skrivna ordet, vilket gör jämförelser med efterföljande avtal lätt. Det förenklar även då man vill referera och beskriva deklARATIONEN, då man alltid har tillgång till primärmaterial snarare än sekundärmaterial (Esaiasson, 2007, s319), vilket inte är fallet med Washington-konsensusen. Här kan man således med fördel dra nytta av textanalytiska verktyg för att tolka (Bergström & Boréus, 2005, s23ff & Gee, 2011B) och dra åtminstone generella slutsatser kring Parisdeklarationens bärande idéer.

Hur identifierar man de grundläggande idéerna (Bergström & Boréus, 2005, s149f)? Frågan är högst väsentlig för att en diskurs- och textanalys skall vara fruktbar och relevant (Esaiasson, 2007, s238). Svaret är att det är upp till författarna att framställa trovärdiga variabelalternativ och sedan argumentera för dessa. Här menar vi att Williamsons ursprungliga tio punkter fungerar som en god utgångspunkt för att identifiera vad Washington-konsensusens grund ligger i. Dessa är som följer, i en av oss förkortad och förenklad form (för originaltext, se: Williamson, 2002A);

- Finansiell policy-disciplin, skapandet av makroekonomisk stabilitet
- Omfördelning av offentliga utgifter
- Förändringar i skattesystemet
- Ränteändringar som rör den statliga räntan mot marknadsräntan
- Fördelaktiga växlingskurser
- Handelsliberalisering, borttagande av importtullar och dyl.
- Liberalisering av regler för direktinvesteringar från utlandet
- Privatisering av statligt ägda företag
- Avreglering av marknader
- Rättssäkerhet för egendomsinnehav

Då vi även vet i vilken kontext (Gee, 2011A, s100) dessa punkter instiftades i (USA, 80-tal, Reagan som president, nyliberalistisk anda, marknadsliberalism etc.), tycker vi oss kunna dra slutsatser om de grundläggande antaganden punkterna är baserade på. Det är här viktigt att påpeka att Williamson var kritisk till vad han kom att kalla Washington-konsensusen, varför han på intet sätt skall

uppfattas som upphovsman till idéerna i sig. Kontexten spelar här en essentiell roll då vi försöker att identifiera vilka de grundläggande idéerna för just Washington-konsensusen var; som tidigare noterat lever många av dessa idéer kvar även i Parisdeklarationen. Betydelsen och innebörden av orden är därför högst kontextuella. Detta innebär att samma ord kan återfinnas i båda paradigmen, men ändå inte sägas utgöra grund för dessa.

Angående paradigmen är det viktigt att påpeka att vi inte anser att Kuhns definition perfekt matchar biståndstänkandet. När Kuhn skriver om paradigmen (1970, s23f) baserar han sig i mångt och mycket på de naturliga vetenskaperna, varför termen kan uppfattas som aningen trubbig när den appliceras på humanvetenskaper. Trots detta tycker vi oss finna i stora drag gemensamma nämnare; inte minst då det gäller anomalier. Anomalier enligt Kuhn är resultat som inte stämmer överens med vad det regerande paradigmet förutspår. Här är det lätt att dra paralleller mellan strukturanpassningsprogrammen och utfallen av dessa, vilka i ett tidigt skede visade sig vara annorlunda än vad man hoppats. De revolutioner som Kuhn förutspår sker förvisso i vår mening då grunden för det ledande paradigmet ändras. Men till skillnad från Kuhns teori (1970, s150) behöver inte detta betyda att man inom biståndstänkandet förkastar alla idéer förknippade med det tidigare paradigmet. Däremot ligger det på grund av begreppens kontextuella beroende en viss godtycklighet i dess innebörd. Till exempel har uppfattningen om vad som är sunda makroekonomiska värderingar och vad som därmed skapar makroekonomisk stabilitet varierat diakront.

Detta är essentiellt att förstå då vi diskuterar paradigmen som styr biståndstänkandet. Som fastslaget var makroekonomisk stabilitet grunden för Washington-konsensusen och finns som en punkt i Parisdeklarationen. Skillnaden ligger inte i begreppet utan snarare i hur man ämnar anlända till begreppets tidsenliga definition.

3.4.4 Skillnader och likheter mellan Washington-konsensusens och Parisdeklarationen – en översikt

Till skillnad från Washington-konsensusen är Parisdeklarationen inte tyngd av en underliggande ideologisk prägel. I jämförelse med Washington-konsensusens krav, som ofta tvingades på mottagarländerna vare sig de trodde på reformerna eller inte, ter sig Parisdeklarationen mer välmenande. Häri ligger en av de stora förändringarna i biståndstänkandet mellan Washington-konsensusen och Parisdeklarationen; insikten om gemensamt ansvar (OECD, 2008, s3 p13)¹. Det bör tilläggas att Williamson, myntaren av uttrycket "Washington Consensus", senare har hävdad (Williamson, 2002B) att han aldrig menade att implicera att Washington-konsensusen var neoliberalistisk. Faktum kvarstår likväl att i den kontext Washington-konsensusen "uppfanns" kom den att uppfattas som en

¹ Då sidkontinuiteten i det refererade pdf-dokumentet är bristfällig har vi här valt att förutom sidnummer även inkludera paragraf/punkt-nummer.

nyliberal idé (Williamson, 2002B). Parisdeklarationen har det motsatta problemet då denna anklagats för att vara för teknisk och inte ser till behovet av ett deltagande på fler nivåer än endast det statliga (Alliance sud, 2008).

Just insikten om gemensamt ansvar och samarbete kring biståndsbehovet ter sig för oss som det centrala i Parisdeklarationen. Förvisso är biståndet fortfarande konditionalt, men deklarationen poängterar ofta det ömsesidiga ansvar givare och mottagare har för biståndets effektivitet. Tonvikt läggs även vid anpassande av de krav givarländerna ställer på mottagarländerna. Förutom detta poängterar även Parisdeklarationen vikten av uppföljning av biståndets effekter (OECD, 2008, s2 p7). Detta kombinerat med det gemensamma ansvaret avser att säkerställa biståndseffektiviteten, vilket bör ses som centralt för biståndets legitimitet. Häri menar vi att den huvudsakliga diskursförändringen i biståndstänkandet ligger; Washington-konsensusens huvudsakliga syfte var aldrig att de förändringar den medförde skulle skapa legitimitet genom förtroende hos medborgarna i mottagarlandet. Förändringarna för de länder som kom att vara beroende av bistånd under denna tid var främst menade att skapa ekonomisk legitimitet igenom andra länders ögon sett. Parisdeklarationen å andra sidan betonar ömsesidigt förtroende på ett flertal nivåer (stat, civilsamhälle, förvaltning etc.) som grundläggande för ett lyckat biståndssamarbete.

Ansvar att sammanställa data för uppföljning av biståndets distribution ges till mottagarländerna (OECD, 2008, s7 p44). Detta var under Washington-konsensusens tid något som Världsbanken och IMF skötte själva (Odén, 2006, s98), alternativt sköttes det allt som oftast av givarlandet när det gällde bilateralt bistånd. För att sammanställandet av data skall underlättas för mottagarlandet slår Parisdeklarationen fast att majoriteten av det bistånd som ges skall vara obundet (OECD, 2008, s5 p31) och ges som budgetstöd (OECD, 2008, s4 p21). Denna punkt refereras till i Parisdeklarationen som ägande av biståndet, vilket står i kontrast till hur Washington-konsensusen såg på biståndsgivandet. I Washington-konsensusen var mottagarlandet i stort var reducerat till passivt mottagande av pengar, där det redan bestämts var dessa skulle användas. Parisdeklarationen innebar därför en stor förändring (jmf Odén, 2006, s110), då mottagarlandet i så stor utsträckning som möjligt självt förfogar över det bistånd det mottar, i utbyte mot att det utförligt rapporterar angående vad biståndet går till.

Som vi i tidigare avsnitt avhandlat grundade sig Washington-konsensusen på idén om att genom konditionalt bistånd, skapa grund för sunda makroekonomiska principer i mottagarländerna. Sunda makroekonomiska principer betydde under denna tid ett minskande av statens inflytande över samhället och liberalisering av handeln med landet. Man ansåg att det var viktigt att genom staten garantera en miniminivå av service för de allra fattigaste (Williamson, 2002A), men utöver detta skulle marknadens aktörer sköta civilsamhällets behov av service.

Idén om makroekonomisk stabilitet, om än inte i samma mening på grund av en annan kontext, återfinns i Parisdeklarationen där man skriver att mottagarländerna för bistånd ska "*intensify efforts to mobilise domestic resources, strenghten fiscal sustainability, and create an enabling environment for public and private investments*" (OECD, 2008, s5 p25). Här är det viktigt att som i det föregående avsnittet betona att man i Parisdeklarationen med fiskal hållbarhet inte

menar att uppnå detta med samma medel som man gjorde under Washington-konsensusen. Meningen rymmer även indirekt två andra krav från Washington-konsensusen, nämligen kravet på rättssäkerhet för egendomsinnehav (dvs. äganderätt) samt kravet på liberalisering av regler för utländska direktinvesteringar. Det förra av de två är fundamentalt för att näringslivsverksamhet skall kunna utvecklas (Asoni, 2008), medan det senare syftar till att skapa tillväxt genom attraktivitet för utländska företag, såkallad FDI (Foreign Direct Investment). Det är föga överraskande att dessa krav återfinns även i Parisdeklarationen, då långsiktig inhemsk tillväxt är den enda vägen ur ett långvarigt biståndsberoende (Ogunleye & Fashina, 2010).

3.5 Parisdeklarationens påverkan på biståndsarbetet

3.5.1 Parisdeklarationens påverkan på Sveriges biståndsarbete

Sverige är ett av de länder som var mest drivande i processen med att skapa Parisdeklarationen (Odén, 2008, s49). Många av de idéer och tankar som lyfts fram på agendan i Parisdeklarationen var inte nya i svenskt biståndssammanhang. Idén om bistånd på mottagarens villkor var till exempel något som genomsyrade det svenska biståndsklimatet redan på 1970-talet (Odén, 2006, s73). Koherensdiskussionen är ett annat exempel på en idé som präglade det svenska biståndet. Framförallt vid framtagandet av PGU tryckte man på vikten av att olika biståndssatsningar inte motverkade varandra (Odén, 2006, s135).

Att traditionella tankar om bistånd går att identifiera i dagens Parisdeklaration är inte unikt för Sverige. Många västerländska länder, framförallt de nordiska länderna, har gemensamma perspektiv och grundläggande idéer om bistånd som har bestått över tid (Odén, 2006, s15). Trenderna har förvisso varierat och biståndspolitikens inriktning har ändrats flitigt genom decennierna. Nya mål, strategier och begrepp har lanserats men den främsta skillnaden i biståndspolitik över tiden har varit balansen mellan dessa. Dvs. hur prioriteringarna mellan målen har sett ut (Odén, 2006, s15). För Sveriges del kom Parisdeklarationen att innebära något av en återgång till de prioriteringar som genomsyrat biståndspolitik under 60- och 70-talen (Odén, 2006, s88).

Den harmonisering som har skett i och med Parisdeklarationen har kommit att påverka de kanaler som Sverige ger bistånd igenom. Sverige ingår idag i en rad internationella nätverk för biståndssamarbete (SIDA, 2009B). Man bidrar till biståndsarbete genom FN, OECD:s biståndskommitté DAC, EU och en rad andra sammanslutningar. Genom denna förändring i givargruppen har Sveriges bistånd också kommit att ändra karaktär från det traditionella bilaterala biståndet (Odén, 2006, s48) till ett bistånd som består både av bilaterala och multilaterala samarbeten (SIDA, 2009C).

Det finns områden där svenskt bistånd har fått kritik med bakgrund av de riktlinjer och den samsyn som finns i och med Parisdeklarationen. Den svenska regeringen fått ändra sina metoder för bistånd efter de internationella

överenskommelserna man skrivit under. Kritiken har bland annat bestått i att Sverige ansågs ha ett allt för splittrat bistånd med allt för många samarbetsländer varför att biståndet därmed blev mindre effektivt. Man har även fått kritik för att biståndet urholkas då biståndspengar går till ambassadverksamhet, flyktingmottagande och klimatanpassningar (Svenska FN förbundet, 2010, s12ff).

3.5.2 Parisdeklarationens påverkan på biståndsarbetet i Moçambique

Moçambique har länge ansetts som ett exempelland när det gäller implementering av policyåtgärder. Landet plågades likväl länge av en ineffektivitet när det gällde dokumentationen av de åtgärder som genomförts. Detta ledde till att givarländerna länge spenderade stora summor på att producera denna information själva, vilket gjorde att en mindre andel gick till Moçambique (Disch, 1999, s49). Vidare var ofta policyprocesserna aldrig desamma hos givarna, eftersom att varje land hade sina egna dokument angående vilka behov som fanns, vad det skulle komma att kosta, huruvida man skulle samarbeta med lokala aktörer etc. (Disch, 1999, s48f).

Fattigdomsbekämpning var redan under 1990-talet centralt för den moçambikiska regeringen, och det fanns en samsyn på det som behövde göras mellan biståndsgivarna och landet. Trots denna samsyn fanns det en tendens i de handlingar som skulle styra biståndet att dokumenten främst var ämnade för läsare i givarlandet. Detta ledde till att samarbete angående biståndet som styrdes av dessa dokument blev svårt, både för givare och för mottagare (Disch, 1999, s49). Det första dokumentet som syftade till att bekämpa fattigdomen i landet, PARPA (Action plan for the reduction of absolute poverty), skrevs 2001. För att ytterligare motverka fattigdomen skapades en långsiktig strategi år 2003 av den moçambikiska regeringen, kallad Agenda 2025. Denna redogjorde i stora drag för hur regeringen ville att framtiden skulle se ut för landet; dokumentet bör ses som en målformulering för år 2025. Vägen till målet, det vill säga vad som konkret skulle göras, utformades istället i PARPA och dess efterföljare PARPA II.

En gemensam punkt hos PARPA, Agenda 2025 och PARPA II är att de alla tar upp bekämpandet av HIV som fundamentalt för bekämpandet av fattigdomen. Detta då det anses centralt för uppbyggnaden av humankapital (Republic of Mozambique, 2006, s37). Mödradödlighet nämns i PARPA II som ett prioriterat mål för hälsosektorn då det anses vara en indikator på fattigdom. Det fanns således redan långsiktiga styrdokument i landet då Parisdeklarationen författades och skrevs under.

I den moçambikiska regeringens utvärdering av Parisdeklarationen fastslås det att länken mellan Parisdeklarationen och utvecklingen i Moçambique som bäst får anses svag (Ministry of planning and development, 2010, s66). Bästa resultat har uppnåtts i de sektorer där starkt ägarskap kombinerats med klara mål angående biståndets användning. Samarbetet som deklarationen föreskriver är inte heller oproblemiskt då det förlängt den byråkratiska processen som behövs för varje beslut. Detta leder till att kostnaderna för varje åtgärd ökas, och torde därmed också innebära ett minskat antal åtgärder totalt (MPD, 2010, s68).

Implementerandet av Parisdeklarationen har inneburit i stort att budgetstöd favoriserats över andra former av samarbete, främst det bilaterala. Trots detta är majoriteten av det bistånd som Moçambique mottar alltså bilateralt, och detta bistånd är fortfarande inte koordinerat mellan givarländerna. Här har med andra ord inte Parisdeklarationen avhjälpt de problem som beskrevs av Disch (1999) ovan.

Utvärderingen sammanfattar att eftersom punkterna i Parisdeklarationen i stort redan var implementerade i Moçambique när deklarationen trädde i kraft så kom denna mer att fungera som ett stärkande och bekräftande av redan tagna beslut (MPD, 2010, s67 & s73). Den tar även upp framkomsten av alternativa källor till bistånd än de traditionella. Framförallt nämns Kina som en givare som visat intresse för landets naturresurser, utöver det bistånd man redan ger. Här är det viktigt att komma ihåg att bistånd inte nödvändigtvis måste ges i form av pengar till ett visst projekt eller program, utan kan även vara i form av jobb genom etablering av företag och dyl. Denna typ av bistånd ter sig vara på frammarsch och regeringen har börjat öppna sig mot de möjligheter det innebär. Inte minst då denna typ av bistånd ofta saknar de krav på styrelsesätt och ekonomiska reformer som de traditionella biståndsgivarna ofta bundit till sitt bistånd (MPD, 2010, s73).

Trots ett långvarigt arbete för att stävja fattigdomen i landet har hushållens konsumtion varit oförändrad under den senaste femårsperioden. Den offentliga sektorn har dock haft en positiv utveckling som förmodligen kan attribueras till biståndsarbetet. Detta beror troligtvis som tidigare fastslaget på att områden där målen är otvetydiga och mätbara har lättare att attrahera bistånd. Parisdeklarationens effekt på denna typ av bistånd är oklar, då det är svårt att avgöra huruvida attraktiva sektorer hade attraherat samma nivå av bistånd även utan deklarationens hjälp (MPD, 2010, s67). Oavsett huruvida det går att knytas till Parisdeklarationen är det de sektorer (skola och sjukvård) som biståndsgivarna ansett som viktigast som även visat bäst resultat effektivitetsmässigt (MPD, 2010, s71).

Överlag bedöms den nuvarande formen av koordination och samarbete inte vara hållbar. Den ökning av transaktionskostnader som Parisdeklarationen inneburit lyfts fram som en huvudsaklig anledning till detta. Denna ökning tillsammans med de rapporteringsfunktioner som deklarationen kräver gör att effektiviteten och därmed hållbarheten i det nuvarande systemet blir svag. De resultat som har uppnåtts kan också ifrågasättas utifrån huruvida de har kommit på bekostnad av lokala alternativ, eller om de verkligen avlastat regeringen i sitt uppdrag att samla och utnyttja landets resurser (MPD, 2010, s70). Det verkar därför rimligt att anta att man i framtiden kommer att röra sig ifrån de nuvarande formerna av samarbete till fördel för modeller som har lägre driftskostnader. Den nuvarande fokuset på biståndsprcessen har gjort att målen hamnar i skymundan – vägen till effektivt bistånd har varit viktigare än det övergripande målet, dvs. hållbar utveckling (MPD, 2010, s75).

4 Slutsats

Parisdeklarationen skrevs i en tid där behovet av förändring var stort. Längre hade man gett bistånd utifrån ett eurocentriskt perspektiv där makroekonomisk stabilitet prioriterats som främsta uppgift. Det synes för oss att man vid Parisdeklarationens utformande varit mån om att inte begå samma misstag som tidigare. Således kom Parisdeklarationen främst att behandla de tekniska delarna av givande och mottagande av bistånd. Washington-konsensusen har definitivt inspirerat Parisdeklarationen, men den senares författare har varit noga med att poängtera att biståndstänkandet vänt blad. Ett nytt paradigme gäller nu, och dess grundstenar är samarbete och ömsesidigt ansvar snarare än den makroekonomiska stabilitet som för Washington-konsensusen var fundamentalt. Även ägarskap framstår som extra viktigt för Parisdeklarationen, men begreppet är inte oproblemiskt. Främst handlar frågan om fördelning; inom vissa sektorer är redan ägarskapsstrukturerna starka och där fungerar biståndsarbetet bra (sjukvård och utbildning är exempel på detta). Där fördelningsmekanismerna inte är lika självklara uppstår det problem; hur ska till exempel regeringen besluta vilka jordbrukare som skall få bidrag och inte? Frågor som dessa är extremt problematiska och bidrar till en aversion gentemot dessa sektorer från givarna. Inte minst på grund av att det även inom dessa sektorer troligtvis är svårt att redovisa konkreta resultat.

För Sverige tycks Parisdeklarationens punkter vara intet nytt under solen. Sverige tycks för oss länge varit i framkant av biståndstänkandet – många av punkterna i Parisdeklarationen återfinns i svenska dokument tryckta decennier tidigare. Medan Sverige tidigare kunnat sägas vara ett föregångsland just på grund av detta, verkar det som att den nutida svenska biståndspolitikens tagit ett steg tillbaka. Även i Sverige har effektivitets-begreppet fått ett stort genomslag, både när det gäller antalet länder man samarbetar med och mängden man ger; vad detta beror på är svårt att svara på och kräver troligtvis vidare forskning.

Situationen i Moçambique är fortfarande djupt problematisk när det gäller HIV. Förvisso har incidensen minskat väsentligt, men ligger trots detta fortfarande över 1 %. Detta sammantaget med ökningen av tillgång till bromsmediciner, innebär en ökning av prevalensen. Att incidensen har minskat är självklart positivt, och en ökning av prevalensen var naturlig då tillgången till bromsmediciner ökade. Trots detta finns det anledningar till oro.

Det mest bekymrande problemet torde vara den extremt höga incidensen hos unga människor. Att infekteras i unga år innebär dels en personlig kamp som kommer att vara hela livet, men även risken för att sprida sjukdomen till andra sexualpartners. Den höga incidensen riskerar även att bilda en snöbollseffekt av vidare incidensökning, inte minst eftersom infektionen är livslång.

Vidare är beroendet av externa finansiärer djupt problematiskt, och tyvärr även symptomatiskt för landet i stort. HIV-bekämpning är ett primärt mål för regeringen i och med PARPA/PARPA II, men arbetet får till 95 % sin budget utifrån. Detta ger en dålig grund för kontinuitet och gör troligtvis arbetet svårt att långsiktigt administrera. Effekterna av biståndsberoendet och dess inverkan på verksamheten bjuder till ytterligare studier då vi inte kunnat fastslå den exakta påverkan det medför. Oavsett Parisdeklarationens formuleringar kvarstår det en kraftig asymmetri angående givarnas och mottagarnas makt i biståndssamarbetet. Uteblivna reformer i ett mottagarland kan leda till minskat eller indraget bistånd, medan motsvarande bestraffningsmekanismer inte existerar överhuvudtaget för givarna som sviker löften.

Mödradödligheten minskar markant i Moçambique medan resten av världen gör knappa framsteg. Det finns dock flera möjliga svar på varför bekämpningen av mödradödligheten har varit framgångsrik i just Moçambique. En bidragande orsak till utvecklingen är att kvinnors och flickors låga status och svaga hälsa identifieras som ett problem. Dessutom kopplas den faktiska mödradödligheten till fattigdomsbegreppet och man har därför nått en viktig insikt om att mödradödligheten är ett symptom på fattigdom. I många andra länder, framförallt länder i subsahariska Afrika, är kvinnors hälsa under graviditet och förlossning i hög utsträckning tabubelagt.

Att regeringen i Moçambique erkänner problematiken kring havande kvinnors svaga hälsa fastslås dessutom i PARPA II. Man har en uttalad målsättning om att minska den mödradödligheten i landet med såväl akuta som långsiktiga medel.

Målen vi har studerat har till viss del visat sig dela egenskaper. Gemensamt för de båda är att de delar ett kulturellt stigma; främst är det kvinnors ställning i samhället som utgör grund i problematiken. Denna är alltjämt svag, vilket leder till att de har svårare att använda den information de får tillgång till. Informationsbehovet enormt, men den information som finns tillgänglig når med andra ord av olika anledningar inte alltid fram. Detta påverkar främst HIV-situationen i landet, då denna ter sig vara än mer knuten till de kulturella tabun som föreligger.

Valet av millenniemål är troligtvis den mest kontroversiella delen av vår uppsats, och resultaten hade med hög sannolikhet inte blivit desamma om vi valt andra mål. Likväl anser vi att de mål vi valt representerar ett intressant urval, inte endast för att de speglar en diametral utveckling, utan även den kulturella komplexitet som komplicerar uppfyllandet av på pappret oproblematiska mål. Valet av land påverkade i hög grad valet av millenniemål. Att applicera t.ex. HIV-problematik på Angola hade inte gett intressanta resultat då problematiken inte existerar i lika stor utsträckning där.

För Moçambique har Parisdeklarationen inneburit relativt lite i praktiken. I de officiella dokument vi läst utges nästan deklarationen för att ha förstört mer än den hjälpt, då den tvingat landet att utöka rapporteringsfunktionerna. Detta har lett till att biståndet blivit mer byråkratiskt och tungrott, vilket snarare inneburit en minskad effektivitet än tvärtom. Man har därför börjat vända sig till alternativa källor för finansiering, källor som ofta inte ställer samma krav som de traditionella biståndsgivarna. Här bör ett varningens finger höjas; det har sällan

varit så att biståndsarbete har bedrivits i en kravlös anda, och även bistånd som är formellt kravlöst kan komma med implicerade krav.

Igenom uppsatsen har vi hela tiden antagit att den moçambikiska regeringen alltid fungerar optimalt i sitt arbete mot fattigdomen. Så är självklart inte fallet utan såsom ofta innan beror delvis de problem som existerar på staten självt. Vilka dessa hinder är och vilken påverkan de har faller dock utanför syftet med vår uppsats, även om det är högst relevant för de resultat vi fått. Detta hade varit vår högsta prioritet om mer tid funnits, men tyvärr får detta lämnas till framtida studier.

5 Referenser

- Actionaid (2011A). *Millenniemaålen: Det är möjligt att halvera fattigdomen!*. [Elektronisk]. Tillgänglig: http://www.actionaid.se/omraden/mat_och_hunger/milleniemaalen_1/. Hämtad: 2011-05-03
- Actionaid (2011B). *Även fattiga mammor har rätt till vård!*. [Elektronisk]. Tillgänglig: http://www.actionaid.se/omraden/kvinnor_och_flickor/om_modradodlighet. Hämtad: 2011-05-11
- Alliance Sud (2008). *Accra: The Paris declaration under scrutiny*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.alliancesud.ch/en/policy/aid/accra-the-paris-declaration-under-scrutiny>. Hämtad: 2011-05-20
- Asoni, Andrea (2008). *Protection of property rights and growth as a political equilibria*. Journal of Economic surveys. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.lub.lu.se/cgi-bin/ipchk/http://libhub.sempertool.dk/libhub?func=search&query=resid:98f4c27eba3c69f69090367499d3089a>. Hämtad: 2011-05-19
- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.) (2005). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 2., [omarb.] uppl. Lund: Studentlitteratur
- CIA World Factbook (2010). *Mozambique*. [Elektronisk], Tillgänglig: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mz.html>. Hämtad: 2011-05-01
- Cunguara, Benedito Armando (2008). *Pathways out of poverty in rural Mozambique*. [Elektronisk]. Tillgänglig: http://www.aec.msu.edu/fs2/Mozambique/Cunguara_Thesis.pdf. Hämtad: 2011-05-02
- Disch, Arne (1999). *Aid coordination and aid effectiveness*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.oecd.org/dataoecd/9/25/35177627.pdf>. Hämtad: 2011-05-19
- Encyclopædia Britannica (2011). *Frelimo*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/218869/Frelimo>. Hämtad: 2011-05-02
- Esaïasson, Peter (2007). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 3., [rev.] uppl. Stockholm: Norstedts juridik
- Gee, James Paul (2011A). *An introduction to discourse analysis: theory and method*. New York: Routledge
- Gee, James Paul (2011B). *How to do discourse analysis: a toolkit*. New York: Routledge

- Helgesson, Linda (2006). *Getting ready for life: life strategies of town youth in Mozambique and Tanzania*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://umu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:144314>. Hämtad: 2011-05-09
- Karolinska Universitetssjukhuset (2010). *HIV*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.karolinska.se/Verksamheternas/Sjukdomar-tillstand--besvar/Infektioner-inklusive-HIV/HIV/>. Hämtad: 2011-05-06
- Kuhn, Thomas S. (1970). *The structure of scientific revolutions*. 2. ed., enl. Chicago: Univ. of Chicago Press
- Malterud, Kirsti (1998). *Kvalitativa metoder i medicinsk forskning*. Lund: Studentlitteratur
- Ministry of planning and development (2010). *Final report – Paris Declaration Evaluation Phase 2 – Mozambique*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.oecd.org/dataoecd/61/0/47083538.pdf>. Hämtad: 2011-05-05
- Naim, Moises (1999). *Fads and fashion in economic reforms: Washington Consensus or Washington Confusion?*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/seminar/1999/reforms/naim.htm>. Hämtad: 2011-05-17
- Odén, Bertil (2008). *Biståndets nya spelregler: Parisdeklarationen och Sveriges roll för att minska fattigdomen*. Stockholm: Forum Syd
- OECD (2008). *The Paris declaration on aid effectiveness and the Accra agenda for action*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.oecd.org/dataoecd/30/63/43911948.pdf>. Hämtad: 2011-05-10
- Ogunleye, Eric Kehinde & Fashina, Desire Adebimpe (2010). *The imperatives for domestic resource mobilization for sustained post-crisis recovery and growth in sub-Saharan Africa*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Knowledge/Session%20I.2.3%20The%20Imperatives%20for%20Domestic%20Resource%20Mobilization%20for%20Sustained%20Post-Crisis%20Recovery%20and%20Growth%20in%20SSA.pdf>. Hämtad: 2011-05-19
- Population Association of America (2011). *Maternal Mortality in Mozambique: Findings on the Timing of Death and the Role of HIV/AIDS*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://paa2011.princeton.edu/download.aspx?submissionId=111467>. Hämtad: 2011-05-11
- Program aid partnership (2011). *The G19*. [Elektronisk]. Tillgänglig: http://www.pap.org.mz/the_g19.htm. Hämtad: 2011-05-05
- Regeringskansliet (2011). *Frågor och svar om bistånd*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.sweden.gov.se/sb/d/4759>. Hämtad: 2011-05-03
- Republic of Mozambique (2006). *Action plan for the reduction of absolute poverty 2006-2009 (PARPA II)*. [Elektronisk]. Tillgänglig: http://www.pap.org.mz/downloads/parpa_ii_en.pdf. Hämtad: 2011-05-10
- SIDA (2007). *A profile on gender relations update 2006: towards gender equality in Mozambique*. [Elektronisk]. Tillgänglig: http://www.sida.se/shared/jsp/download.jsp?f=SIDA31600en_Towards+Gender.pdf&a=26600. Hämtad: 2011-05-15

- SIDA (2009A). *En av flera konferenser*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.sida.se/Svenska/Bistand--utveckling/Internationellt-samarbete-/Parisdeklarationen/En-av-flera-konferenser/>. Hämtad: 2011-05-17
- SIDA (2009B). *Samarbete över gränserna för hållbar utveckling*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.sida.se/Svenska/Bistand--utveckling/Internationellt-samarbete-/>. Hämtad: 2011-05-18
- SIDA (2009C). *Humanitärt bistånd och långsiktigt utvecklingssamarbete*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.sida.se/Svenska/Bistand--utveckling/Detta-ar-svenskt-bistand/Tva-sorters-bistand/>. Hämtad: 2011-05-18
- SIDA (2009D). *Landfokusering skapar bättre effekt*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.sida.se/Svenska/Bistand--utveckling/Detta-ar-svenskt-bistand/Sveriges-bistandslander/Farre-lander/>. Hämtad: 2011-05-18.
- SIDA (2009E). *Fem viktiga arbetsområden för att minska fattigdomen*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.sida.se/Svenska/Om-oss/Sa-arbetar-vi/Viktiga-omraden-for-utveckling/>. Hämtad: 2011-05-19
- SIDA (2009F). *Länder där sverige ska fördjupa och förstärka sitt engagemang*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.sida.se/Svenska/Bistand--utveckling/Detta-ar-svenskt-bistand/Sveriges-bistandslander/>. Hämtad: 2011-05-19
- SIDA (2009G). *Parisdeklarationen – så ska biståndet bli mer effektivt*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.sida.se/Svenska/Bistand--utveckling/Internationellt-samarbete-/Parisdeklarationen/>. Hämtad: 2011-05-21
- Svenska FN förbundet (2010). *Stoppa urholkningen av biståndet: använd Sveriges bistånd till att nå millenniemålen*. [Elektronisk]. Tillgänglig: http://www.fn.se/PageFiles/15018/Rapport_Stoppa_urholkningen.pdf. Hämtad: 2011-05-19
- UN (2010). *Goal 6: combat HIV/AIDS, Malaria and other diseases*. [Elektronisk]. Tillgänglig: http://www.un.org/millenniumgoals/pdf/MDG_FS_6_EN.pdf. Hämtad: 2011-05-06
- UNAIDS (2010). *UNAIDS report on the global AIDS epidemic*. [Elektronisk]. Tillgänglig: http://www.unaids.org/en/media/unaids/contentassets/documents/unaidspublication/2010/20101123_globalreport_en.pdf. Hämtad: 2011-05-06
- UNDP (2011A). *Om Millenniemålen*. [Elektronisk]. Tillgänglig: http://www.millenniemaalen.nu/flx/v3/om_millenniemaalen/. Hämtad: 2011-05-03
- UNDP (2011B). *Millenniemaal 5*. [Elektronisk]. Tillgänglig: http://www.millenniemaalen.nu/flx/v3/maal/millenniemaal_5. Hämtad: 2011-05-11
- UNGASS (2010). *Progress report, 2008-2009. Mozambique*. [Elektronisk]. Tillgänglig: http://www.unaids.org/en/dataanalysis/monitoringcountryprogress/2010progressreportsubmittedbycountries/mozambique_2010_country_progress_report_en.pdf. Hämtad: 2011-05-15

- UNICEF (2011A). *Mödradödlighet*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.unicef.se/om-unicef/fakta-om-unicef-och-barns-rattigheter/modradodlighet>. Hämtad: 2011-05-11
- UNICEF (2011B). *The state of the world's children 2011: adolescence: an age of opportunity*. [Elektronisk]. Tillgänglig: http://www.unicef.org/sowc2011/pdfs/Table%204%20HIVAIDS_12082010.pdf. Hämtad: 2011-05-16
- US Department of State (2010). *Background note: Mozambique*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/7035.htm>. Hämtad: 2011-05-01
- Vaz, Paula (2010). *Paediatric HIV infection in Maputo, Mozambique: horizontal transmission, treatment outcomes and drug resistance*. Diss. (sammanfattning) Stockholm : Karolinska institutet, 2010
- Wenneberg, Søren Barlebo (2010). *Socialkonstruktivism: positioner, problem och perspektiv*. 2. uppl. Malmö: Liber
- Williamson, John (red.) (1990). *Latin American adjustment: how much has happened?*. Washington, D.C.: Institute for International Economics
- Williamson, John (2002A). *What Washington means by policy reform*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.iie.com/publications/papers/paper.cfm?researchid=486>. Hämtad: 2011-05-18
- Williamson, John (2002B). *Did the Washington Consensus fail?*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.iie.com/publications/papers/paper.cfm?ResearchID=488>. Hämtad: 2011-05-20
- World Bank (2007). *Mozambique country partnership strategy*. [Elektronisk]. Tillgänglig: http://siteresources.worldbank.org/MOZAMBIQUEEXTN/Resources/Mozambique_CPS_2008_2011.pdf. Hämtad: 2011-05-05
- World Bank (2008A). *Poverty headcount ratio at national poverty line (% of population) for Mozambique*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.NAHC/countries/MZ?display=graph>. Hämtad: 2011-05-01
- World Bank (2008B). *Maternal mortality ratio (modeled estimate, per 100 000 live births)*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://data.worldbank.org/indicator/SH.STA.MMRT/countries/MZ-1W-ZG-Z7-Z4-ZQ-ZJ?display=graph>. Hämtad: 2011-05-16
- World Bank (2008C). *Maternal mortality ratio (modeled estimate, per 100 000 live births)*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://data.worldbank.org/indicator/SH.STA.MMRT/countries/MZ-1W?display=graph>. Hämtad: 2011-05-16
- World Bank (2009). *Prevalence of HIV, total (% of population ages 15-49)*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://data.worldbank.org/indicator/SH.DYN.AIDS.ZS>. Hämtad: 2011-05-15
- World Health Organization (2010B). *Trends in Maternal Mortality: 1990 to 2008*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.unicef.se/assets/trends-in-maternal-mortality-1990-to-2008.pdf>. Hämtad: 2011-05-10

World Health Organization (2010A). *Towards universal access. Scaling up priority HIV/AIDS interventions in the health sector. Progress report 2010.* [Elektronisk]. Tillgänglig:

http://whqlibdoc.who.int/publications/2010/9789241500395_eng.pdf.

Hämtad: 2011-05-11

World Health Organization (2011). *UNAIDS/UNDP/WHO concerned over sustainability and scale up of HIV treatment.* [Elektronisk]. Tillgänglig:

http://www.who.int/hiv/mediacentre/trips_20110315/en/index.html. Hämtad:

2011-05-11